

Disputatio physiologica de subactione alimentorum in ventriculo, von verodung der Speisen / [Christian Friedrich Stever].

Contributors

Stever, Christian Friedrich.
Detharding, Georg, 1671-1747.
Universität Rostock.

Publication/Creation

Rostock : N. Schwiger, 1717.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/grn4zmtn>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISPUTATIO PHYSIOLOGICA
DE
SUBACTIONE
ALIMENTORUM
IN
VENTRICULO,
Von Verdauung der Speisen /
QVAM
ADSISTENTE DEI GRATIA
SUB PRÆSIDIO
GEORGII DETHAR-
DINGII,

MEDICINÆ DOCTORIS ET PROF. PUBL. ORD.
ACAD. NATUR. CURIOSORUM COLLEGÆ
CELEBERRIMI,
PATRONI AC PRÆCEPTORIS SUI SUMMO-
PERE VENERANDI,
IN ALMA ROSTOCHIENSI
Publico Examini

subjicit
CHRISTIANUS FRIDERICUS
STEVER, Rostoch.

MED. STUD.

Ad Diem XXIV. April. MDCCXVII.

ROSTOCHII, Typis NICOLAI SCHWIGEROVI, Ampl. Sen. Typogr.

V I R O

*MAGNIFICO, PRÆNOBILISSIMO, AM-
PLISSIMO ac CONSULTISSIMO*

DOMINO

**CHRISTIANO
MICHAELI
STEVERO,**

*Confuli Rostochiensi Seniori gravif-
simo meritissimoque*

**PARENTI SUO
OPTIMO**

ad cineres usque devenerando,

*Has Studiorum suorum Academicorum primitias devota filia-
liqve observantia offert, dicatqve*

Filius Obsequiosissimus

CHRISTIANUS FRIDERICUS STEVER,
Respondens.

PRÆFAMEN

Vandoqvidem ea est Intellectus Humani conditio, ut haud undique valeat vel intimiores rerum affectiones clare perspicere, vel motuum infinitos modos distinctè comprehendere, vel horum diversa producta citra hæsitationem nosse; non damnandum est subsidium quod suggessit Comparatio actionis magis perspicuæ cum alia minus cognita: motus qui ante oculos versatur cum hoc qui in abscondito fit: producti magis simplicis, cum alio magis composito. Ast! meritò dolendum, quod abhinc Discennes æquè ac Docentes hæferint magis circa comparationes tales ulterius explicandas vel poliendas, quam ut inde excitati se dimiserint in ipsius vel rei vel producti solidam notitiam. Adeo certe in sequelis his sibi placuerunt Viri cœteroquin non indocti, ut, non obstante Philosophorum canone: *Simile non esse extendendum ultra suum tertium*; item: *Similia non probare sed illustrare*; spretis primis comparationum

A

num

num rudimentis, confectaria fuerint deamata, fervata, & pro primis Demonstrationibus habita. Habent omnes scientiæ ut sibi Hercules pro istis Augiæ stabulis conducant. Nec vero crediderimus quempiam negaturum fore, quin inter placita Medicorum sint exempla talis μεταβάσεως. Attendamus modo ad natales opinionum de *Flammula Vitali*, de *Biolychnio in corde*, de *Fuliginibus sub expiratione evolantibus*, de *usu Pulmonum Ventilatorio*, &c. non aliæ sunt ac quod Veteres, dum explicare voluerunt Vitam hominis consistere in svavi sanguinis motu cui cor subveniat calor vero admodum faueat, frequenter adhibuerint *Calidi* vocabulum, & *hujus sedem* dixerint in *Corde* esse.

Non aliunde est quod Anima fuerit in tot Facultates discerpta, & in libris Physico-Medicorum undiquaque resonent *Facultas Vitalis*, *Animalis*, *Retentrix*, *Expultrix*, *Concoctrix*, *Attractrix*, &c. ac quod Antiquiores explicando imperium Animæ in corpus & hujus motus vitam concernentes frequenter sint usi voce Δυνάμειος vel *Facultatis*. Idem judicium ferendum est de Hypothesi *Spirituum* in corpore, quod *hi nunc partibus insint, nunc in partes fluant*; quod sint vel *Naturales*, vel *Vitales*, vel *Animales*; quod *alii sensui, alii motui*, inserviant; quod sint *indolis æthereæ, essentiæ agilissimæ, naturæ igneæ* &c. quandoquidem Philosophi contendentes commercium animæ cum corpore explicare, dixerunt illud fieri *modo spirituali*, id est, incomprehensibili. Observare præterea licet talismodi comparationis extensionem in *Termino Coctionis*, quâ olim voluerunt comminutionem ciborum in ventriculo delineare. Exclusi enim simplex hæc propositio varias opiniones, quales sunt

sunt, fieri Chylosin per elixationem; ventriculum pollere eximio calore; rugosâ ejus substantiâ melius calorem contineri; quo calor ille constaret, ventriculum, ceu ollam igne, circum circa visceribus, calidum seu ignem spirantibus, esse stipatum; in febribus nimium calorem adurere magis quam concoquere cibos; calorem in Senibus esse debiliorem, hinc in his minus valere Chylosin; potum magis reficere quam cibos, quia omne humidum calore accedente aërescat, in vapores resolvatur & sic citius distribuatur per corpus, &c. Non difficile foret ex modò allatis porro deducere, quod istæ παρέρχασαι fuerint, ac hodiernum adhuc sint fontes tot dissensuum, tot controversiarum, tot contentionum, quæ libri Philosophorum & Medicorum scatent, si vel præsens scopus hoc vellet, vel nostris curis opprobria, de dissensu Doctorum inde nata, tolli possent. Placuit vero præmittere ista, non modo ut indicemus, latere ut plurimum sub cumulis variarum opinionum conceptum quendam simplicem, qui innocens satis sit si non satis perspicuus, ac vel maxime, dum hujus Disputationis scopus est faciliorem afferre conceptum de modo Chylificationis, quod fiat ad modum Subactionis, ne quis nobis invitis Comparationem hanc ultra suum tertium extendat, sed nobiscum contentus sit, si quando hæc comparatio quandam, eandemque majorem, præ hæctenus receptis, in scientia Medica promittat non modò, sed & afferat utilitatem. Qui vero Arbiter est omnium nostrarum actionum, Is & has nostras curas suâ gratiâ dirigat, ut Ægrorum salus facilitetur.

CAPUT I.

De

Ventriculi Situ & Structura.

§. I.

Vamvis Onomatologia fere exulet hodie, monendum tamen duximus, vocem *Suba-ct-ionis* in hoc sensu à nobis sumi, quo denotat Actionem illam jugem quâ fluida cum solidis tamdiu teruntur, atteruntur ac commiscuntur, donec in massam plus minus fluidam & ad sensum homogeneam coeant. Indicat hunc sensum, à quo descendit verbum, subigere, quod Germani vertunt *kneten* / Græci vero reddunt per *διαμάσσειν*. Nec reticendam judicavimus injuriâ factam visceri tam industrio, & alimentorum solenni receptaculo, ceu Ventriculus est, dum, quod tamen partibus Corporis longe quoad utilitatem ipso inferioribus obtigit, illi nec nomen quoddam datum proprium, nec suâ functione dignum. Si *Hippocratis* scripta consulas, Hic communi voce *κοιλίας* Ventriculum comprehendit, quæ tamen vox generatim cavitationem innuit profundius paulo locatam: imo quâ idem Autor modo Thoracem, modo Abdomen, modo tractum Intestinorum, modo Alvi quisquillas compellavit, ceu apud ejus Interpretes videre est. Eandem Amphiboliam affert vocabulum *γαστήρ*, quo *Galenus* usus est. Nec enim hoc titulo nisi generaliter cavitas abdominis fuit intellecta, aut in specialiori sensu Uterum simul, seu fetus receptaculum, inclusit. Si quis regerat nomen *σوماχῆς* ventriculo datum fuisse, notissimum est, hoc per metaphoram tantum fuisse Illi impositum, quoniam idem vocabulum quodcunque collum angustum instar Isthmi cavitati cuidam præpositum denotat, & abhinc eodem jure isthmo uteri, quem

cervicem

cervicem uteri hodie dicimus, ab eodem Autore fuit datum. Est quoque abhinc quod perquam multi sint, qui Stomachum vocant finem Oesophagi, ubi in amplam cavitatem expanditur, quem locum hodie Anatomici vocant orificium superius. Quod apud Latinos memoratum viscus haud meliora habuerit fata, colligere vel hinc est, dum illi satis cæteroquin capaci & largo, tantum diminutivum vocabulum fuit concessum, & insuper tale quod ad alias cavitates longe minores imo minimas in corpore obvias parili jure spectat & illas indicat. Germanis demum placuit Ventriculum proprio nomine condecorare & dicere *den Magen* / ubi unicuique liberum relinquimus an hanc appellationem à verbo *vermögen* / i. e. valere vel ab antiquo illo & in terris Saxoniae Inferioris adhuc usitato vocabulo *māgen* / i. e. appetere, derivare velit.

§. II. Quam iniqui vero Doctores videri possint in appellatione Ventriculi, tam liberalem se præstitit Creator, cum unicum sufficere homini voluerit, ut ipsi assignaverit locum in cavo superiori abdominis, sinistram versus; perquam enim facile Cibi, quos Os ministrat, illi possunt tradi, aut si cubi noxii fuerint, per eandem Viam remitti. Nec adeo remotus est ab exclusionem contentorum, quæ in canalem intestinorum ablegat, quin hæc vel in via adhuc ulterius præparari, vel nobiliori parte alibi secedente, sub forma Scybalorum excludi possint. Justus ergo & officio hujus visceris tam commodus est situs, ut nullibi in corpore locum commodiorem offendere liceat. Accedit præterea quod ipsi substernatur Pancreas; molliter illum desuper tangat Diaphragma; a sinistro excipiat Lien; a dextro foveat Hepar; fundum ejus fulciat Colon. Tanta enim connexio & tam suaviter compositio inter hæc viscera est, ut si quando vacuus Ventriculus, Illa Hunc inter se recondant; si vero distentus sit, suaviter resistant & pressionem sibi factam blanda compressionem, quo in respirationis negotium subvenit, vindicent.

§. III. Substantiam Ventriculi quod attinet, Veteribus facile condonare possumus, quod illam habuerint pro

membranosa ; dum Anatomia tunc quidem Encheireses illas ignoravit, quæ hodie sunt notissimæ. Nec ergo hodie quis dubitat varias Tunicas Ventriculum componere. *Exterior* præter quod involucris & vestis loco reliquis sit, sua glabritie & lævitate motum faciliat & compressionem moderat à vicinis partibus familiarem ; nec tamen omnimodo ab omni motitatione excludenda est. Quæ hanc excipit *carnosa* vulgo dicitur, quod fibris omnino carneis scatet : sed rectius *musculosa* vocatur, tam densa est series fibrarum sibi impositarum & tam sufficiens ad contractionem necessariam absolvendam. De situ equidem & tractu harum fibrarum lis adhuc viget, an triplex sit fibrarum carnearum series statuenda, circularium, longitudinalium, & obliquarum ? an vero duplex ordo fibras illas contineat ? Hoc tamen manet evictum, fibrarum illarum alias ab uno orificio decurrere ad alterum, quasdam sursum, quasdam deorsum ferri, nonnullas oblique magis à summitate ad fundum repere, reliquas contrarium situm tenere, quo undique sufficiant in motu ventriculi pro arbitrio Animæ determinando. *Tertia* Tunicarum, ex fato magis quam jure suo, titulum obtinuit tunicæ nerveæ ; tota quanta enim se *tendineam* esse & recipere fibras carnosas tunicam musculosam componentes Autopsia roborat. Imo, approximatio hæc ipsa fibrarum reddit hanc tunicam firmiorem, & contactu, remoto suo velamento, durior. Singularis quoque convolutio est in hac tunica conspicua ; rugas quippe refert plurimas, non in convexo sed in concavo pariete conspicuas, irregulari modo in plicas compactas, sed ut binis lateribus ventriculi se tangentibus prominentiæ rugarum in uno latere, cavitates inter plicas alterius lateris possint explere. In ruminantibus Animalibus magis adhuc eadem aspera est & inæqualis, quasi cellulis ceu favis plurimis distincta. Quod tandem *Substantiam* illam *villosam* attinet, quam Veteres habuerunt pro lanugine, quæ Ventriculi internam superficiem ab injuriis contertorum defendat, facilis separatio à tunica præcedente fecit, ut inter tunicas hæc quoque fuerit relata, & quod villis ipsis glan-

glandulæ diversæ figuræ & molis sint interspersæ, vocata tunica glandulosa.

§. IV. Facies Ventriculi externa, qualis sit, nulla lis est. Quamvis enim nonnulli maluerint illam comparare cum Tibia Utriculari, alii cum Retorta tubulata, &c. Omnes tamen eô perduxit globositas, in quam ex angustiori tubulo qui Oesophagus est, in canalem denuo arctiorem, id est, Duodenum, definit. Quodsi Ventriculus sibi relictus & imprimis vacuus fuerit, latera ejus sibi amice incumbunt, & planum situm habent; licet tunc quoq; externo contactu offendere quam rugosa interna facies & quam lubrica illa latera.

§. V. Magnitudinem, indeve oriundam capacitatem, non quis facile determinaverit. Præter individua-lem differentiam, quæ hic observatur, in vivis hominibus illam observare non licet, in demortuis vero collapsus tunicarum illius mensuram variat. Quæ vel ab oris capacitate, vel ex spatio à scrobiculo cordis ad umbilicum longiori ac faciei & pectoris, vel a sexus differentia, vel à statura corporis diversa &c. peti solent conjecturæ, nil solidi in se continent, sed produnt curiositatem Philosophantium. Monuisse sufficit extendi hoc viscus aliquando, in Bibacibus præsertim non æque Comedonibus, ad stupendam molem; ceu itidem, quod ex inedia protracta, in arctius solito spatium fuerit reductum, observationes Medicæ habent. Vix tamen unquam tantæ extensionis fuit repertum, ut penitus rugæ internæ perierint, quamvis fuerint numero pauciores, vel minus conspicuæ.

§. VI. Unicum ergo Ventriculus corpus est; Ast quia circa binas suas extremitates patulum, quo alimenta accipere & hæc iterum, peracta metamorphosi, dimittere possit, placuit Scriptoribus ostia hæc dicere *Orificia*, item diversis ac propriis nominibus illa distingvere. Quod ex illis Alimenta desuper manantia admittit, vel hoc sensu Superioris nomen retinet, quamvis situ altero non prævaleat. Accepit quoque nomen Stomachi, de quo superius dictum. Quâ ratione Cor audiat, & quâ inde dolores hunc locum occupantes venire possint voce
Cardi-

Cardialgiæ, non æque patet. Magis impingunt qui locum ipsi assignant sub regione cartilaginis Ensiformis, quam ceteroquin Scrobiculum Cordis, quia Cordi substernitur, hinc nostratibus *die Herz-Grube* vocari notissimum est. Præter enim quod Hepar protensum ipsum Ventriculum, multo magis hoc Orificium, ab hac vicinia excludat, perforat Oesophagus, cujus terminus Stomachus est, Septi musciculum inferiorem, prope undecimam thoracis Vertebra, id est prope dorsum. Magnus vero inter spinam & cartilaginem memoratam hiatus est. An Hi, qui a cruciatibus gravioribus & analogis pathematibus, quæ, læso corde, observantur, si quando hoc Orificium afficitur, appellationis connexionem & nominis impositionem penitus determinaverint? vel hinc posset dubitari quod cor pericardio inclusum quoad locum, quo diaphragmati connectitur, non tam longe à situ hujus orificii distet, facilius ergo onomatologia à vicinia posset peti: præsertim quod dolores cordis & cardialgia multum inter se differunt: quamvis concesserimus in hoc imprimis loco Sensationis, quæ ventriculo est, tribunal constitutum esse. Alterum Ostiorum protractum magis, ut hinc antrum etiam quoddam esse nonnulli moneant, ab officio Janitoris, (hic quippe hospites dimittere solet,) item Pylori titulum accepit & simul, quia ex Ventriculo quæ proveniunt in duodenum descendunt, Inferioris vocabulum hodie adhuc obtinet. Ventriculo existente vacuo, minoris adeo ambitus est, ut clausum esse dixeris; Ast quam patere possit, colligere est ex annulis, nummis, lapillis, serpentibus &c. transeuntibus, de quibus Observationes Medicæ videri possunt. Compositio illa naturalis simulat musciculum quendam adesse, dum densitatem quandam format.

§. VII. Ceu talis est structura partium Ventriculum componentium, ita, ne fluidis careat hoc viscus, partim curant Arteriæ Celiacæ propagines, partim rivuli glandularum Ventriculum stipantium, ac vel maxime bibula illa vel villosa substantia glandulis perfusa. De abundantia vero illorum prospiciunt Venæ Gastricæ, quæ sanguinem hac vice superfluum

fluum partim Mesenterico Ramo, & quidem quæ illarum à dextra parte veniunt; partim Ramo Splenico, quo sinistræ pertinent, tradunt. Insuper Vasa Lymphatica lympham & in hoc loco à reliquo sanguine separatam, Receptaculo chyli, quatenus quidem huc usque constat, infundunt. Quæ vero liquida in cavo continentur, sensim in Intestinorum canalem ablegantur.

CAPUT II.

Exponit simplicem Historiam Dissolutionis Alimentorum in Ventriculo.

§. I.

Indefessus ac in salutem corporis humani necessarius humorum transitus per partes plus minus solidas reddit & fluida ipsa tandem vappida, & partibus carnosissimis ipsis detrahit. Dum vero aliter esse nequit quin inutilia ista extra pomæria corporis, pro varia sua conditione, per varias vias ejiciantur, si corpus manere debet saluum; provide prospexit Stator generis Humani, ut Alimentis ex Regno vegetabili præsertim petendis, defectus tales suppleantur, corporis collapsus præcaveatur & Homo præfixum sibi vitæ terminum suaviter attingere valeat.

§. II. Non diffitemur, si intentionem hanc generatim consideremus, quo illa obtineat, id est, quo homo nutriatur, undique in Corpore Organa esse collocata. Ast parili fiducia affirmamus, soli ventriculo tribuendum esse titulum hujus Visceris quod *Stomachus* disponat de alimentis; ita ut hoc valente reliquorum sociorum defectus facile emendentur, sed illo in munere suo deficiente, nec hi omnes, nec singuli, nutritioni pares sint. Inducimur vero eo magis ut hoc statuamus, quan-

do non sufficit ut humores ad nutriendum sint jamdum in alieno corpore præparati: sed necessarium est, ut proprius Ventriculus illis imperet & in illos agat, id quod in actu nutritionis Infantum cum lacte in aprico est.

§. III. Prærogativam hanc firmat insuper Sensatio tam acuta quæ Ventriculo est, præ omnibus Visceribus in toto corpore. Fuit quoque commode illi concessa, ceu in quo obtinere debet intimior alimentorum dissolutio & talis præparatio ut illis cum corpore in hujus sustentationem conveniat. Examen ergo hîc fit rigorosum, an illa convenient & congruant an minus? sin illud, ut porro elaborentur in finem destinatum; sin hoc, ut vel protinus per Oesophagum, per quem intrarunt excludantur, quod obtinet ab assumptis valde noxiis, vel mole peccantibus; aut Intestinis ad excludendum tradantur, quod in his, quæ non tantæ activitatis, observare est.

§. IV. Traduntur autem ex lege Naturæ, Alimenta nutritioni destinata, Ventriculo, quando vel manuum opera jam comminuta, vel in ore divisa, distracta, contrita, verbo: quando superficiem majorem obtinuerunt. In hunc finem sunt Maxillæ & hæ Dentibus insuper instructæ; item Lingva cum musculis oris suppetias fert. Qui primus organa masticationi destinata cum mola comparavit, non habet ut hujus comparationis illam pœniteat. Sub hac præterea mora alimentorum in ore, insimul Saliva copiosius affluit, & æque ad faciliorem dissolutionem confert, ac divisis cibis se intime insinuat, imo cum his in Ventriculum descendit, & porro cum chylo, ex alimentis istis confecto, in sanguinem tendit. Nec vero Saliva tantum comitem ciborum sub masticatione & deglutione agit, sed accedit Sputum quoque ex glandulis Palatum obsidentibus, ac vel maxime ex Tonsillis sub compressione, quam deglutitio infert, sudans affunditur, & delapsum ciborum, vias obliniendo, non parum faciliat.

§. V. Potulenta, quamvis parilem præparationem in ore haud sustineant, nec etiam indigeant illa mora dum jamdum soluta sunt; haud tamen, si decenter hauriantur, tam cito defluunt.

defluunt per Oesophagum, quin illorum frigus, si quod adest, calore oris & viarum, quas transeunt, moderetur & fluidorum quidquam se jungat, quâ tempore masticationis os madet. Ex binis his momentis Ventriculo in sua actione accedit solatium.

§. VI. Concreduntur ergo Alimenta, post memoratam in ore mutationem, Ventriculi fundo, qui abhinc sensim sensimque distenditur & è latebris surgit, in quas, officio suo rite, peracto, iterum redit. Detinentur quoque in illo per aliquod tempus, antequam per pylorum iterum dimittantur. Longe tamen alia jam facies est assumptorum, quando Pylorum scandunt. Durities, quam secum attulerant, jam evanuit; sapore, quem servaverant, jam carent; color varius, ad sensum in homogeneum est mutatus & quævis contenta, quam diversa fuerint, pultem quandam seu farinam subactam referunt, ex cinereo albicantem, plus minus dilutam.

§. VII. Tempus hujus Commorationis exacte determinare non licet; quandoquidem v. g. ætas puerilis præ senili, vitæ genus laboriosum præ otioso, aura frigidior præ calida, consuetudo &c. moram illam accelerant. Quam vero illa incertitudo sit, apud omnes est in confesso, brevior, magis adhuc in bene valentibus, esse moram, quam ut aliquis, citra quod observatio quotidiana illum de hoc informaverit, sibi possit persuadere Alimenta assumpta tam diversæ molis ac conditionis brevi illo temporis spatio in pultem mollem ac æqualem redigi potuisse.

§. VIII. Experitur præterea Negotium Chylificationis diversa fata pro modulo Affectuum qui illo tempore regnant, quo alimenta in Ventriculo detinentur. Si animus lætus fuerit, v. g. si quis cum Amicis decumbit, nullæ surgunt molestiæ, nec gravationis cujusdam sensus observatur, quamvis solito plures cibi assumpti fuerint. Econtra præcordia sunt tensa, si animus fuerit demissus, curis tædiisque plenus, si hæreat magis in libris quam patinis &c. quamvis ceteroquin Alimenta nec qualitate nec quantitate vitium contineant. De ira, ter-

rore, gaudio insolito &c. quam ab illis Chylificatio possit turbari, non est ut moneamus, quandoquidem morbi chronici quotidie inde surgunt, qui Ægros & Medicos satis exercent. Studio quoque omittimus quid valeat desiderium animi in Pica, Malacia, morbo gravi detentis &c.

§. IX. Quantum Consuetudo circa actum Chylificationis valeat, exprimi satis nequit. Colligere tamen licet, modo attenderimus illi tribuendum esse, quod de cibis familiaribus durioribus, longe citius imo citra quandam molestiam Ventriculus disponat quam mollioribus sed inassuetis. Pariter notissimum est, quod non modo desiderium ciborum imminuatur, sed omnino pereat, si sœvum tempus prandii vel cœnæ fuerit neglectum: imo, quod in sensibilibus abstinentia illa lipothymias & animi deliquia inferat; æque cibi in sœveto tempore ventriculo commissi quamvis fuerint familiares, corporis tamen langvorem, distensionem Ventriculi molestam &c. post se trahunt.

§. X. De Fluidis non possumus quin adhuc subjungamus, Horum accessum non modo simpliciter esse necessarium, ut corpus ab actu chylificationis bene habeat; sed si vel illa magno haustu cibis præmittantur, vel etiam assumptis cibis una serie superbibantur, negotium dissolutionis ciborum turbatur, ita ut vel desiderium solidorum aut imminuatur, aut penitus cesset; vel actus ipse chylificationis ultra solitum tempus protrahatur: nisi demum consuetudo consuetudinaria hæc præoccupet, aut vitæ genus laboriosum ista emendet. Placidius longe Alimentorum fit in Ventriculo dissolutio, quando per intervalla fluida ista solidorum masticatorum deglutitionem interpellant & bis ter quaterve hoc obtinet. Solenne quoque est, modo non alieni mores, vel morbos quidquam intervenerint, quemvis hominem tempore illo, quo cibi Ventriculo traduntur, experiri sitim, hancve non primo, statim haustu, sed repetito demum potu tolli.

CAPUT III.

De

*Officio Ventriculi quod consistit in
Subactione.*

§. I.

Ræmissis breviter illis quæ tam ad structuram Ventriculi in quo cibi solvuntur, quam ad simplicem Historiam dissolutionis alimentorum in illo spectare poterant; promptius nunc demonstrare licebit ex nullis aliis Analogiis vel comparationibus distinctum adeo conceptum fluere de modo Chylificationis & qui animum saturare possit, imo qui sufficiat ad explicanda phænomena sub ipsa ciborum solutione obvia quam ex comparatione cum modo *Subactionis*.

§. II. Explicandi ratio per πέπσις, πέπασµον sive *Cottionem* quondam satis erat familiaris, sed quod essentialia Chylificationis attributa nonnisi invite poterant ab illâ derivari, fuit tandem derelicta. Accessit Bellum, quod inter Galenicos & Chymicos sub Imperatoribus *Paracelso* & *Helmontio* arsit; quo, tanquam culinare paradigma, penitus è castris Medicis fuit relegata.

§. III. In Locum illius notio *Fermentationis* venit. Chymia quippe magis magisque caput extollere ceperat ac Chymix labores Medicis magis magisque arridere. Observarunt Hi per Fermentationem unionem concretorum solvi, mixta insigniter transmutari & longe aliam faciem induere; hinc applicatio fuit ad Ventriculi labores facta. Ne quoque excitativa vel promotiva causa hic deesset, quam *Fermentum* vocabant, & in omni fermentatione necessarium agnoverant, magno studio allaborarunt pro illo in Ventriculo

demonstrando. Est hinc quod Alii affirmaverint inesse Ventriculo liquidum aliquod connatum quod Fermenti vices sustineat; Alii ex reliquiis ciborum assumptorum & dissolutorum fermentum in Ventriculo voluerunt generari; Alii contenderunt ex Liene in Ventriculum stillare; Alii illud plorare dixerunt glandulas Gastricas; plurimi tandem concluderunt Salivæ honorem Menstrui esse deferendum &c. Ut taceamus qui Bilem, item qui Spirituum accessum, Fermenti loco esse judicaverint. Non minus illos natura hujus Fermenti anxios detinuit: an acidæ profapiæ? an alcalicæ? an salino-alcalicæ? an salino-volatilis-oleosæ? an acido-volatilis? an indolis æthereo-æthereæ? an gaudeat duplici virtute, incisiva & fermentativa? ut lites alias omittamus. Ipsæ jamdum Autorum discordiæ satis esse poterant Successoribus argumento, ut comparisonis hujus exactitudinem in dubium vocarent. Magis tamen fuit tanquam insufficiens declarata ab his qui attendunt tempore illo, quo Chylificatio fit, nullam posse fermentationem absolvi; ad hanc requiri vasis, in quo fiat fermentatio, quietem; res fermentationi admodum obnoxias longe difficilius in ventriculo dissolvi, ac quas fermentatio vel plane non vel tarde satis destruit; nullum putredinis in chylo esse vestigium, quam tamen carnes referant si fermentationi subjiciantur; de fermento in Ventriculo nil certo posse affirmari, &c. ad summum, Fermentationem hanc non nisi confusivam posse dici minimorum, quæ alibilibium evolutionem aliquomodo adumbret, sed administrandi modum non exhauriat. Tanti quoque roboris hæc argumenta fuerunt, ut Sagaciores inter illos confugerint vel ad terminum Fermentationis & hunc dixerint non in sensu chymico, sed striçte physico, esse sumendum, quo inferat talem concretorum dissolutionem, ut quædam particula aliis separetur, quædam aliis uniri possint vel ad extractionem Fermentificam; vel ad differentiam fermentationis in Macrocosmo ab hac quæ fiat in Microcosmo hanc non esse tam vehementem aut turbulentam, sed blandam, pacatam, temperatissimam; vel ad modum quendam fermenta

mentationis satis peculiarem; vel ad nomenclaturam fermenti Transmutativi, Vitalis specifici, cui par aliud in rerum natura non fit. Haud tamen his coloribus potuerunt defendere Analogiam fermentationis cum Chylificationis modo.

§. IV. Inter labores chymicos *Digestio* nonnullis placuit, pro chylosi explicanda, quandoquidem concreta à se invicem avelli istâ possint, & habitum longe alium induant, Fuerunt qui ad modum *Extractionis* chylum parari contendunt. Sed, quis non observat maximam differentiam inter hos labores chymicos & ciborum evolutionem in Ventriculo, modo attenderit ad moram quæ requiritur in digestionem vel ad diversas qualitates extrahendorum in Ventriculo, quæ ne quidem Menstruum Universale combinare valeat.

§. V. *Emulsionis* artificium placuit *Ortobio*. Hic laudem vel abhinc meretur, quod vel primus vel certe inter primos fuerit, qui publice monuit Ventriculum minus juste considerari tanquam vas continens mere passivum sed cujus motus multum auxilii ferat in negotio chylificationis. Verum enim vero, quem candorem hujus Viri merito æstimamus, ipse hanc comparisonem insufficientiæ arguit, & quasdam circumstantias hic quoque inveniri confitetur quæ neque in modo Emulsionis nec in Extractione, nec in Operatione quadam artificiali adsint.

§. VI. Quodsi ergo deficient Analogiæ simplices in explicando Chylificationis opere, vix sperari poterit clarior de illo conceptus, quamvis illæ vel duplicentur v. g. obtinere in Ventriculo *Exactionem* cum *Fermentatione*; vel quatuor illarum combinentur: fieri nempe chylum & *attritione* & *dissolutione* & *fermentatione* & *coctione*. Omnibus modo allatis comparationibus quo minus admitti possint in negotio dissolutionis ciborum in Ventriculo: obstat 1.) Brevis mora quam in Ventriculo alimenta trahunt. 2.) Alimenta, cujus fuerint indolis, acida, alcalia, salsa; dura, mollia, sapida, insipida &c. rediguntur in Pulverem ad sensum homogeneam. 3.) Fata alimentorum in Ventriculo multum dependent ab Animi indole.

§. VII. Absit vero ut inde commoveamur vel ridere Veterum phrasas quæ chylificationem reddere clariorem voluerunt: vel Recentiorum meditata circa negotium solutionis ciborum frivole spernere, nobisve gloriolam ex aliorum contemptu parare. Persuasi sumus, Omnes, quos studia delectant, Milites esse à Veritate conductos, ut ignorantia Castellæ oppugnent. Diversâ vero fortuna res hic geruntur. Alii quâ brevissimum patet, iter, alii diversos & ignotos sequentibus calles, petunt. Sunt qui fiducia ac spei pleni in murum evadunt, sed devoluti spem sociorum fallunt. Quos loci injuria totis viribus congredi non finit, hi clamore suos accendunt. Non unius consilio cuncta hîc agi possunt; non usitata semper arma sed, quædam etiam nova, afferenda. Idem vero animus est omnibus, pugnare, periclitari & si eventus non respondeat magnitudini animi, sudore tamen suo commendare posteritati nomen suum.

§. VIII. Propius nunc convertimur ut nostra animi sensa in medium afferamus & probemus *ad modum Subactionis fieri dissolutionem Alimentorum in Ventriculo*. Obvia sunt undique Subactionis Exempla. Placet tamen binorum, eorumque simplicissimorum, meminisse. Familiarissima est in Panis præparatione, quando grana Molæ cura conteruntur & in farinam plus minus pollinem rediguntur. Hæc matræ concreditur, sensim calida affunditur, & vel spathâ ligneâ, vel quod usitatum & conveniens magis, manibus convolutis aut pedibus tamdiu depsetur donec homogenea porro abhinc in varias massas redigi possit. Quocirca ceu Vulgus observavit evadere has laxiores ac saporis magis gratas si fermenti quidquam adjece- rint; ita Honoratiores nunc Fæces Cerevisiæ, nunc saccharum nunc Mel cum farina insimul commiscant ac palato ita blandiuntur. Subactionis quoque modus apparet in præparatione chartæ, quam papyrum vocamus. Linthea vetusta & detrita concerpuntur, concepta molæ papyraceæ committuntur, ubi alveis intrusa, aqua sensim affusa, tamdiu agitantur donec in pulmentum fatiscant, quo hoc porro ad normam
artis

artis in plagulas abeat. Ex his Exemplis constat, qualis sit vis Subactionis concreta immutandi; imo quis numerus requisitorum? si illa obtinere debeat. Requiruntur scilicet ad quamvis subactionem & sufficiunt 1.) *Vas in quo fiat.* 2.) *Res subigenda.* 3.) *Liquida, quæ affundantur.* 4.) *Subactio ipsa.* 5.) *Massa pultiformis, tanquam effectus.* Omnia hæc requisita quod in Chylificationis negotio, si hoc strictius consideremus, adsint & in Ventriculo reperiantur jam per inductionem erit probandum.

§. IX. *Vas* quod attinet in quo alimentorum fit subactio quin *Ventriculus* sit, neminem crediderimus negaturum, fore. Nec enim non videmus quotidie alimenta illi tradi. Sed, nec unquam observatum fuit, quod tamen de Hepate, Liene, imo de ipsis Intestinis in longitudine sua admodum deficientibus, Annales Medicorum referunt, defuisse cuidam hominum Ventriculum. Magis legere est duplicem illum aliquando fuisse repertum. Nec ergo de illius præsentia, vel de officio pro alimentis subigendis, dubium quoddam manet. Ast, an non ipsis Intestinis titulus Vasis, in quo subactio alimentorum fiat, parili jure competat? quæri poterit. Pro superiori Intestinorum tractu ac si huic dissolvendi vis quædam à Natura indita sit, nec omnis chylus in Ventriculo conficiatur, plurimi faciunt. Videtur etiam, ut hoc statuunt, ipsos invitasse ipsa intestinorum structura, quæ non omnino diversa est à fabrica memorata Ventriculi. Accedit quod illorum longitudine massa alimentaris devoluta ulterius perfici possit. Nec defunt inter Medicos haud inferioris nominis, qui etiam inferiori Intestinorum Tubo Vasis chylificatorii honorem defendendum esse monent; Ita ut, si quando inferiori gutturi alimenta evpepta v. g. cremor hordei, lac, jura carnum, vinum &c. infundantur, sustentari non modo possint ægri faucium humore oppressi, aut gulæ & ventriculi vitiis correpti; sed & optime nutriantur, atrophia ex vitio partium supernarum laborantes, qui ceteroquin diem obirent. Hinc formulam Ene-natis nutrientis non modo præscribit, sed etiam tempus appli-

cationis, à rejectis nempe excrementis, vel in dormituris, commendat *Mynsichtus in Armament. Medico-Chym. sect. XXXII.* Modum injiciendi per cornu longissimum, vi maxima manibus compellendum, refert *Sennertus Instit. Medic. lib. V. part. 2. sect. III. Cap. 4.* Vitam conservatam in gravida sub averfione omnis cibi ac potus per spatium sex hebdomadum, clysteribus talismodi, singulis diebus bis injectis, tribuit *Hildanus observation. chirurg. Observ. XXX.* magis adhuc in ætate infantili nutritionem hanc valere consentit *Major in dissert. de Clyst. Cap. 8.* Nec tamen omnibus istis rationibus induci possumus ut in communionem vasis subactorii Intestina recipienda esse concedamus. Omittimus & tacemus consensum Virorum æque celebrium qui pro solo ventriculo faciunt, ne videamur ex diffidentia causæ nos velle Autoritate pugnare. Modo separemus illos actus qui ex communi loquendi formula sub uno chylicationis vocabulo solent venire, chyli separationem & chyli elaborationem, facile constabit Medicos dissentientes suis argumentis hoc saltem evincere quod chylicationem separatoriam vindicent Intestinis, quam illis nec nos denegamus. In hunc quippe finem illa esse corpori concessa colligere est, tum ex longitudine, qua quinquies, imo sexies superant hominis longitudinem cujus sunt, quam illis apposita oscula vasorum lacteorum, quo separatus chylus in hæc se recipere possit; ac vel eundem scopum mira illorundem convolutio respicit, ne scilicet ante dilabatur pulmentum à Ventriculo acceptum quam legere selectiora in illa & quisquillas illius fecernere fuerit Intestinis integrum. Quandoquidem vero in rebus quæ fieri aut non fieri dicuntur, Experientia solida firmissimum argumentum est, nemo dissentientium affirmaverit sola intestina chyli præparationi sufficere, citra quod Ventriculus sub venerit non adeo, quam hujus subactio præcesserit. Attendant nobiscum ad vitia chyli à vitio ventriculi illæsis intestini v. g. in chylosi vitiata, à ventriculi nimia extensione, quam potulenta magna copia hausta procurarunt. In hac quam optime sibi constant intestina; nec enim hæc à potulentis ita distenduntur.

stendi poterant, quin præterlabantur citius quam hunc canalem distendant & tamen cibi crudiores, quales illos ventriculus tradidit, per alvum rejiciuntur. Quodsi insuper perpendamus morbum, Cœliacam passionem, aut, si hæc invaluerit, Lienteriam dictum, *da die Speisen halb/oder gar unverdauet weggehen* / effectum ventriculi hunc esse in confesso est & insuper probant molestiæ circa ventriculum, quæ sub primordiis ejus se produnt, imo Vomitiones post assumptos cibos. Qualis jam causa hujus mali allegetur in hoc omnes consentiunt elabi assumpta citius quam quod in Ventriculo mutationem quandam sustinuerint. Quod si Intestinis præparationis ciborum ministerium itidem esset concessum, facile corrigeretur unius Ventriculi langvor tot intestinis elongatis Ventriculum vel centies sua extensione superantibus. Nec quod à similitudine structuræ inter ventriculum & intestina peti solet fundamentum, majori fulcro nititur; aut inde foret quoque inferendum, æque ventriculo chyli separationem esse tribuendam quæ intestinis; quod tamen nemo affirmaverit. Præterea capacitas illa ampla, qua ventriculus gaudet & instructus est, cuivis, leviter hæc pensitanti, differentiam Ventriculum inter ac Intestina, & quoad structuram & quoad officium, insinuabit, si mulve hæc excludet à Subactione ciborum. Quodsi ergo Intestinis Tenuibus Officium præparandi alimenta in corporis sustentationem minus juste tribuitur; quid sentiendum sit de consiliis corpus nutriendi per inferius guttur? facile comparet. Ne urgeamus Enemata, qua vi etiam injiciantur, quem situm etiam æger eligat, vix ascendere, modo cæteroquin intestina sibi consent, ultra curvaturam Coli; impetum quippe vel syphone vel per cornu factum latera intestini Recti, hujus flexura, & Coli incurvatio frangunt; Hoc obvium fatis est, effluere illa iterum pauco temporis tractu elapso, ex quibus etiam fluidis, nutrientibus aut minus nutrientibus, fuerint composita, dum in loco hoc prægravant, hinc molesta sunt. Scybala aut illa comitantur aut insequuntur. Si fortean aliquid adhæserit parietibus hujus tractus intestinalis,

tam paucum sit res ipsa loquitur, ut si vel maxime aditus in sanguinem illi concederetur (cui tamen absentia vaforum Lacteorum aut horundem raritas, tunicarum in his locis crassities, aliave impedimenta se opponunt) ad nutriendum minimum digitum vix sufficeret. Prævidisse quoque hæc obstacula videntur qui pro clysteribus nutrientibus faciunt, quando nonnulli illorum *non veram vel omnimodam nutritionem* hic posse admitti innuunt, ceu *Claudinus* hûc confugit, *de ingressu ad infirm. p. m. 415.* Alii, dum blandus acor per villos nerveos ad partes pro topicis harum fermentis confluat, idem hic obtinere volunt: in qua ætiologia sibi placet *Major*, l. c. Aut, ajunt, *materie injectæ partem subtiliorem per intestinorum poros cum sanguine ad cor rapi*, sicque non æque in strictiori sensu nutriri quam aliquantulum reficere, ceu languidi spirituosius reficiantur. Ex modo allatis insimul fluit, quid sentiendum de historia ab *Hildano* allata! Tacemus exempla Afitorum undiq; obvia, quæ istalis nutriendi modus per inferiora plane ignotus est. Relinquimus ergo intestina officio suo, cui sunt destinata, verbave *Bergeri* quæ habet in *disp. de Lient. p. 10.* nostra facimus: *Solutioni ciborum Ventriculus inprimis, secretioni & distributioni chyli, elongatus ille tubus, sive Intestina præsumt, & defectus istius atque errores, hæc supplere & emendare minus valent, sed suo pte damno expiare coguntur.*

§. X. Provehimur ad *Res in Ventriculo subigendas.* Veniunt hæ generatim voce *Alimenti*, quæ non modo Cibi solidiores, sed etiam fluida, in corporis nutritionem destinata, comprehenduntur. Singulatim illas enumerare nulla necessitas jubet, nec etiam illarum catalogum largissima CREATORIS munificentia admittit; ut taceamus, quam incredibilem Educliorum farraginem Genius hominum, cellam ac culinam dependentium, excluderit. Quin hæc, quæ Regnum Vegetabile suggerit: *radices, semina, fructus, Olera &c.* nutritioni corporis à DEO præ his, quæ animalia offerunt, fuerint destinata, dubium esse nequit, quandoquidem istis corpus nostrum sufficienter potest sustentari. Nec tamen persvaderi nobis patimur,

mur, omnimode Regnum animale fuisse ex catalogo nutrimentorum ab ipso rejectum; aut seculis ante diluvium *αρεοφάρυγαν* fuisse penitus damnatam; quando consideramus *Evæ* mammas fuisse concessas, quo suos infantes lactet. Non minus novimus, quæ illa exclusit sexus fœminini individua, Mammas hoc privilegio accepisse, ut lacteum nectar per Papillas seu fonticulos infantum oribus instillent, quo in horum nutritum cedant. Accedit quod homines, quamdiu in utero hærent, succo animali sustententur & augeantur. Lubenter tamen confitemur Illecebras lascivientis Gulæ & Luxuriei Pelagum frugalitatem antiquam de summa sede depulisse, ut hodie non disquirendum amplius sit, quæ assumenda, sed quibus blanditiis in gulæ favorem sint paranda & instruenda? Qui pro *Regno minerali* faciunt, bene sibi consulunt, quando commenta de *Auri* viribus, quod *Naturam humanam foveat, Cordis Vigorem augeat, vitam demulceat, senectutem ipsam arceat* &c. olim adeo chara deserant. Subsistant vero opus est in solius Aquæ allegatione. Exemplis à Lacte Lunæ, quod indicat terram admodum levem fissuris faxorum inhærentem, aliisve hujus regni incolis desumptis, quod nutrant, haud majori probabilitate concludunt, ac quando dicitur Struthionem ferro, Elephantem terrâ, Aves lapillis nutriri. An vero Aqua ipsum sit alimentum an alimenti vehiculum? de quo nonnulli acriter contendunt, eodem jure quæritur, ac si quis inter juscula carniū, imo ipsum lac, distinguere velit, quâ alimentum sint, quâ vero Liquidum Elementare. Nodum hoc est in Scirpo quærere. Haud majorem fructum quis sibi comparaverit ex litibus quæ de aëre solent foveri. An Hic sit referendus inter materiam nutritionis, & ad illas res, quæ subactioni in Ventriculo, ut alant, concredantur? Frivoli Assertores committendi forent Experientiæ propriæ; an sint ex *Aptomorum* gente, quam cum *Plinio* statuunt in Indiæ oris extremis habitare & solo aëre vesci? vel, an *Chamoeleontis* calleant artificium; cui pariter aërem pro victu dispensant? verbo: *Ob sie können vom Winde leben?* Inducimur, ut asseramus hanc hypothesin de Aëre nutriente venerationem

tionem peperisse Antiquorum, quibus familiare fuit Nutritionis voce omnem quoque refocillationem, quamvis momentaneam, compellare. Conjecturas has nostras firmant Exempla quæ pro Aëris in nutriendo valore solent allegari v. gr. *Democriti*, qui odore panis calidi per triduum se sustentaverit; *Coquorum & Pistorum* qui non modo odore sustententur; sed etiam impingvescant; *Pthysicorum*, quos fragrantia odoriferorum admodum reficiat. Nec reticere volumus fuisse in istis Exemplis Fallaciam causæ non causæ. Talem meminit *D. Preses* se observasse in *Ægrato* febre ardente laborante, cui, quod vinum esset interdictum, cum ad preces suas odor vini, præsertim ex vitro capaciore, fuisset concessus, odor vini tantum robur addiderit, ut vix lecto potuerit contineri. Interrogatus à *Præsidente*, unde istæ anomalix? odorem vini se adeo refecisse, regessit: hauserat vero omne quod vitrum continuit. Corpus humanum, ex solidis partibus constructum, refocillari odore potest; ast negat Aëre nutriri, materiâ in hanc finem fluxili nimis ac momentaneâ. Quæ omnia tamen absit, ut hoc sensu allata à nobis esse quis arguat, ac si in Ventriculum Aërem condescendere negaremus; potius hanc solam agnoscimus viam qua Aëri conceditur communicatio cum sanguine mediante chylo. Probant præterea hunc Aëris in Ventriculum descensum Spumescencia liquidorum ex ore sensim defluentium, Masticandorum in ore agitatio reciproca, Potulentorum deglutitio, quæ partitim obtinet. Inferunt hæc quoque non parum Aëris esse, quod, præsertim sub actu Masticationis, Ventriculum salutat.

§. XI. Ordinarias modo exposuimus Res, quæ Ventriculo solent & debent ex Lege Illius concredi, qui Ventriculo detulit Ministerium, quo corpus alatur. Sed quanta ne est vis Ventriculo una concessa, sicubi depravatus appetitus obtulerit, aut esui ceteroquin inepta, aut certe horrenda? Ne videamur extra oleam vagari, memorasse sufficiat traditos fuisse, & hoc cum lubricine, ventriculo *pisces salientes, mures vivos, crudas anguillas, vivas lacertas, gammaros incoctos, cineres, orbes, candelas*

candelas cereas, pelles argenteas & aureas, crustas ulcerum in scabie exsiccatas, carbones, calcem è lapidibus excussam, frusta ollarum collisarum, panem similagineum unguento, quo currus illiniuntur, obductum, item pici liquida immersum &c. De quibus, qui Historias ipsas defiderat, evolvere poterit Scriptores de *Pica & Malacia*. Quodsi Ventriculus habet ut se exerceat in rebus ratione qualitatis vitiosis, quid dixerimus de quantitate Alimentorum, quæ ventriculo tradere modo nequitia, modo luxuries, modo inexplebilis fames, impulit? Superfedemus vero exempla ista afferre, cum otium in his historiis compilandis fecerit *Moronus in Direct. Medic. Practic.*

§. XII. Pergimus ad Requisitorum tertium i. e. ad *Liquida*, quæ Ventriculo in Subactionis complementum affunduntur. Necessitatem horum liquidorum, pro actione illa absolvenda, non modo intellexit *Formator* Corporis nostri, sed, ne deficient, tam è longinquo voluit huc confluere, ac è vicinia stillare. Bini generis illa esse quæ ex Ore & Faucibus accedunt, supra in historia Subactionis jam fuit relatam, *Salivam* puta & *Sputum*. Illam, liquidum esse Subactioni revera destinatum, observare satis est, modo cibi, palato non ingrati, masticandi in ore detineantur, statim enim patent rivuli glandularum & salivam exspuunt. Frustra laborant, qui hunc largum accessum vel merè *αυτομάτως*, vel à motitatione Musculorum Buccas & Lingvam componentium, derivare contendunt. Quam enim aliquis partes illas musculosas exerceat, si cibi deficient, nec aliquid in ore detineatur, ad cujus solutionem hic liquor commodus habeatur, vix præter sivetum madorem Oris vel ordinariam fluidi in ore portionem quidquam obtinebit. Nec minus de *Sputo* valet, conferre hoc fluidum symbolam tempore masticationis & subactionis; pariter ex copiosiori affluxu hoc colligitur, adeo, ut dum ejus Fontes in cavitate ossis Frontis, in Oculis, in Naribus &c. collocati sunt, sub masticationis actu, si cibi admodum avide deglutiantur, oculi quoque plorent lacrymas & nares phlegma fundant. Nec tamen negandum Salivam masticationi, Sputum deglutioni
magis

magis subvenire. Quam præterea horum Fluidorum liberalis affluxus sit, observare est quod non deficient, quamvis etiam Masticatio ad horam aliquando protrahatur. Præter ista fluida modo memorata, Gulæ interior Tunica, quod fundit Serum glutinosum, pariter confert ut Deglutationi æque ac Subactioni ferat suppetiat. Ipse insuper Ventriculus recipit quandam Lympham ex glandulis suis; ac quam maxime in sui cavum ex Glandulosa Tunica, qua intus est obductus, Liquidum stillat. Non parum esse quod illi hinc accedat, concludere licet ex amplitudine Tunicæ Glandulosæ, quæ totam ejus internam superficiem occupat. Ceu vero novimus non sufficere in Macrocosmō ad Germinationem Succum qui terram intus humectet, sed, ut pluvix, accedant esse necesse; ita pariter in Microcosmo, ut Liquida externa ventriculo sub actu Subactionis tradantur, sapientissimus *Creator* voluit. De his cum jam in historia Subactionis fuerimus locuti, plura hic proferre superfedemus.

§. XIII. Properamus magis ad ipsam *Subactionem* ceu *quartum Requisitum*, in Ciborum comminutione justā necessarium. Bino hæc absolvitur motu; proprio & adventitio. Proprio Ventriculo esse solus conspectus *Fibrarum* musculosarum dudum docere omnes potuit; Varium vero, harundem Situs varius, quoque inculcat. Extra tempus Subactionis quod perpetim contrahatur & se iterum expandat, a sinistro orificio ad dextrum, desiderat Salivæ, imprimis mucosorum desuper venientium, ac ex proprio sinu stillantium, continuus accessus, quæis brevi tempore obrueretur, nisi denuo per illorundem Ablegationem in Intestina se inde liberaret. Qui de hoc ejus motu dubitat, tam observare illum poterit in Brutis vivis dissectis, quam in homine demortuo; nam in illorum Ventriculis qualis hæret humor, talem etiam offert Duodenum; distinctum ab hoc, quem hujus parietes ipsi plorant. Istius liquidi constans præsentia effecit, quod nonnulli illud voluerint Fermentum esse, quod cibos comminuendos expectet. Motus ille placidus longe est intensior Tempore

Suba-

Subactionis, hinc quoque effectus major ab illo est expectandus. Cibos, cavo suo traditos, complectitur non modo Venter, sed illos amplectitur, molliter utrinque stringit, rugis quibus instructus est, ceu nodis digitorum, contrectat, lævigat, fricat, confricat; Crusta Villosa emollitas partes, tanquam excutia, detergit, quo ulterius rugis pateat in reliquam contentorum superficiem accessus: nec quendam locum cibi occupare possunt, ubi non experiantur Ventriculi blandam vim. Facilitatur quoque hæc & citius obtinet ab accessu & præsentia liquidorum memoratorum, quæ spatio arcto inclusa, & emolliendo & lubricitatem conciliando & parando dissolutionem undique subveniunt. Motum hunc Ventriculi proprium adauget *Motus adventitius*, qui dependet à negotio Respirationis. Haud inspirare potest Homo quin Diaphragma complanetur; non vero complanari potest, quin in sinu suo reconditum ventriculum protrudat; Hic protrudi nequit, quin iterum sibi incumbens Hepar attollat & Colon subiectum sursum cogat; ab his elevatis Abdomen intumescit & surgit. Sub Expirationis actu denuo Venter feritur. Abdomen quippe intumescens, à musculis suis iterum constringitur; constrictione hac Colon & Hepar repelluntur; Hepar & Colon repulsa, pellunt sibi vicinum & allatum Venter, qui hac pulsione accepta, in Diaphragma iterum agit, ut hoc retundat, & Respiratio absolvatur; ut taceamus Lienis apppositi symbolam. Singulo ergo actu Respirationis, qui toties per unam horam obtinet, tam quando inspiramus ac quando expiramus, Venter quatitur, si alimentis vacuus mollius quoque, at, si cibi illum distenderint, magis graviter.

§. XIV. Sub Motibus talismodi reciprocis & per aliquot horas continuatis, emergit tandem *Productum*, quod *quintum erat Requisitorum*, quæ Subactio absolvitur. *Pulmentum* hoc est sive *Massa Pultacea*. Comparare solent hanc succo Ptisanæ, alii cum Emulsione, reliqui cum Farinâ subactâ. Chyli nomen generaliter illi datur. Quamvis enim sint, qui malint massam illam appellare Chymum, ceu cui fœculentia

adhuc sint immerſæ, Chylum vero dicere deſœcationem illius partem, quando in Inteftinorum tractu ſeparata, per vaſa Lacteæ decurrit, ut ſanguini tradatur: nec tamen omnibus critica hæc arrident, ſed tam ipſam in Ventriculo actionem termino Chylificationis includunt, quam hoc productum Chylum vocant. Nobis perinde eſſe poterit, quo vocabulo quis velit maſſam illam pultiformem vocare. Utrumque vocabulum, origine græcum, latinitatis jura jamdudum ſibi acquiſivit. Maſſa ipſa *Coloris* utplurimum eſt *cinereo - albicantis*. Nec tamen tam firma hæc regula, quin aſſumpta illam aliquomodo immutaſſe Obſervationes Medicæ habent; æque dicendum de ejus *Conſiſtentia*, quæ plus minus eſt ſpiſſa.

CAPUT IV.

*Confirmat Subactionis modum ſolutione
Problematum huc ſpectantium.*

§. I.

Audatur in Arithmetiſis hoc artificium, quando, ex numeris certis datis, ignotus quidam colligitur; permiſſum eſt Logicæ peritis, expoſitis præmiſſis magis cognitis, ignotam quidem, ſed neceſſario ſequentem, propoſitionem inferre; Nec vero in Medico ſtudio Methodus magis juſta inveniri poterit, ac quando ex notioribus ac indubiis ſolutio fit horum, quæ videntur incognita & incerta. Ut hanc & nos jam ſequamur, non modo permittit, ſed & jubet, præſentis inſtituti ratio; fortean, quod tam cohærentia neceſſaria, quam plana ac perſpicua, Phænomenorum in Chylificatione obvenientium, cum modo (Subactionis, de quorum Æthiologia & acutiſſimos Medicorum videmus eſſe ſollicitos) aliis nobiſcum, ut ſimplici
huic

huic labori Naturæ in cibis præparandis SUUM tribuant, incitamento esse possint.

§. II. Inter Phænomena illa non leve est *Tempus commorationis in Ventriculo*. Brevius hoc omnibus videtur, ac quod, vi hypothesium hætenus receptarum, Alimenta in massam pultaceam redigi possint. Satis hinc Philotheoros exercuit. Nolumus in recensendis æthiologiis variis esse occupati, ne videamur, ardore refellendi accensos, nos hoc facere. Cui illas nosse volupe est, illas undique reperiet in libris Medico-Physicorum. Audacter asserimus, solutionem illam intra tam breve tempus, citra omnem vim, aut quoddam figmentum, explicari posse ex modo Subactionis. Instituiamus modo computum, quoties in una hora Ventriculus & in illo Alimenta conquassentur. Si ad Motum Ventriculi adventitium attendamus, qui à Respiratione dependet, quivis in se ipso observabit, si vel placide respiret, aërem pulmones intrare, horæ unius spatio, *bis millies sexcenties quadragies*. Hic calculus dum est duplicandus, (nec enim tantum inspirat homo, sed etiam expirat, ab utroque vero actu ventriculus patitur) concutitur ventriculus spatio unius horæ *quinquies millies ducenties octogies*. Jam trihorium Ventriculo communiter datur, ut cibis infudet; subactio ergo repetitur quoad motum adventitium *quindecies millies octingenties quadragies*. Huic numero concussionis, si numerum addideris, quem proprius Ventriculi motus inculcat, & tantum hunc judicaveris, respectu adventitii, duplo celeriores, qui tamen jure est triplicandus vel quadruplicandus, numerus concussionis cui alimenta sunt obnoxia, per unam horam erit *undetrigesies millies sexcenties octogies*. Ast spatio trium horarum *quadragies septies millies quingenties vigesies*. Non jam difficile conceptu erit, qui tam brevi spatio, quod volunt, alimenta in pultem abire possint, sed magis mirum, quod trihorium in illo labore consumatur!

§. III. A solutione præcedentis Problematis sponte fluunt Æthiologiæ variarum quaestionum ad chylicationem spectantium. *Quare vite genus laboriosum præ otioso? item;*
 D 2 *deam.*

deambulatio à pastu chylicationem accelerent? dependet à motu ventriculi sub laboribus, item sub ambulatione, accelerato; quæ acceleratio numerum concussionis antea allatum, pro varia sua intensione, duplicat triplicat &c. hinc effectus quoque celerior. Si quidem etiam respiratio in ætate puerili frequentior, quam in senili, exercitia corporis pueris magis grata quam decrepitis, patet ratio *quare in ætate puerili celerior sit subactio præ subactione in senibus?* quamvis ceteroquin, quoad ventriculi structuram nulla sit differentia, si solam capacitatem exemeris. Accedit, quod masticatio in senibus non adeo exacta, quia dentibus aut carent, aut rarioribus modo gaudent, subactioni in ventriculo multum detrahat. Æque facile intelligitur *quare à motu corporis nimio, ab inconsueta incurvatione à prandio*, turbetur chylicatio ac cibi ante justum tempus in Intestina ablegentur? nam motus adventitius jam gravior, non, ceu solebat, molliter vibrat, sed quatit, ventriculi latera distenta ut dimittenda sint contenta, qualia etiam brevi tempore evaserint.

§. IV. Quandoquidem ergo in modo allatis Phænomenis chylicationis acceleratio dependet à diversitate motus adventitii quem respiratio causatur; ita pariter à motu ventriculi proprio dependet Individualis varietas temporis, quo cibi in Ventriculo detinentur. Norunt omnes, quod, *qui Hominum habitus sunt diffusioris, quo speciosioris Vultus, eo avidius non modo cibos appetant, sed quos voluptas concessit, hi in Ventriculo cito satis dissolvantur; præ his qui æque habitus spongiosi, sed quorum vultus pallore obsessus est; hos liquida magis etiam delectant quam cibi.* Æque in confesso est & constans observatio dudum docuit, *Individua strictioris habitus & avide satis replere Ventriculum, est negotium chylicationis prompte satis & brevissime in his absolvi.* Nihil jam facilius quam determinare discriminis istius fundamentum, modo applicemus, quæ ratione motus Ventriculi proprii in antecedentibus fuere allata & consideremus ab hujus tarditate, vel prompta celeritate, fata Subactionis dependere. Primi inter modo memoratos, quos *Sanguineos* dixeris, speciosa
sua

sua facie, florida ac rubello colore tinctâ, testantur, quam liberaliter in corpore suo obtineant actus vitales; nec ergo Ventriculi motus proprius patitur in se aliquid desiderari, sed pensum suum prompte absolvit. Qui illas excipiebant, *Phlegmatici* audiunt. Ex horum oculis legere est segnitiam, quâ fluida per vasa & fibras decurrunt; ast simul mollities & flacciditas fibrarum musculosarum. Quis vero celerem hîc desideret actionem quandam, ubi omnes actus sunt remissi? dandum ergo & Ventriculo longius tempus est, quo officio suo fungatur. Contra in individuâ strictioris habitus, aut impetus celeritati junctus, ceu reliquos actus vitæ dicatos, ita & hanc Ventriculi, actionem, citatiori fibrarum cursu accelerat, quod in *Cholericis* obtinet; aut arctior ex fibrarum robore, quod proximior appositio fibrarum affert, complexus & strictura reciproca, tarditatem gravitate compensat, quod de *Melancholicis* dictum sit.

§. V. A Motu hoc proprio dependet quoque vis *Consuetudinis* quæ observatur *variare Subactionis tempus*. Non equidem in hoc protrahendo, quod raro occurrit, sed anticipando. Consistit enim Consuetudo in promptiori expeditione rerum antea arduarum, sed quas frequens repetitio adeo reddidit familiares & faciles, ut arduum illud, quod antea se immiscuerat, penitus jam exulet. Nisi Exemplum quotidianum haberemus in his qui addiscunt scribere literas, quam tædiosum quam molestum illis sit componere digitos, ut pingant tantum illas; ast vero quam continuatio hoc artificium reddat leve, ut vix levius quoddam se expedire posse fateantur hi, qui artem callent; ad illud provocare liceret. Pariter ea vis Consuetudinis circa Ventriculi fibras obtinet. Quæ enim ciborum duriorum comminutio primis vicibus fuit fibræ ventriculi molesta (resistebant enim magis & duriores sensum inferebant) huic continuatio medelam attulit, ut non obstante illorum duritie, fibræ Ventriculi alacriter in illos agant & Victoriâ suaviter reportent.

§. VI. Quod tandem attinet *Accelerationem chyliificationis*

nis quæ hieme prævalet; hæc dependet à liquidorum internorum, queis subactioni esse subveniendum supra monuimus, uberiori confluxu. Hic vero tribuendus partim est minus liberæ avolationi liquidorum in auras, quæ æstate obtinet; partim uberiori secretioni liquidorum circa viscera interna, glandulasque hic fitas.

§. VI. Concitat in hunc usque diem discordiam Solutio Phænomeni, in quavis chylicatione, si casus rarissimos exceperis, obvii; *Qui obtineat ut ex alimentis tam variæ consistentiæ ac tam diversi coloris tam brevi spatio pulmentum non modo homogeneum, sed ut plurimum albicans, conficiatur?* Quas Copias etiam miserint Pharmacia, Chymia, ipsaque Ars culinaria, nondum sedari potuerunt animi dissentientium. Tentabimus, an redigere illos possimus in gratiam! Abstinemus hinc eo lubentius à recensione variarum opinionum, ne, dum ridiculæ etiam forent allegandæ, incendere videamur, quos componere juvat. Quæ assumuntur ab hominibus Alimenta (sive petantur ex Regno Vegetabili, quo grana inprimis spectant ex quibus panis conficitur; sive ex Regno Animali fuerint) scatent mucò quodam glutinoso, in quem Succus alibilis mora aut vitio suo tandem sponte degenerat: quamvis abhinc haud statim pro penitus inutili, aut valde noxio, sit habendus. Huic color plus minus albicans adeo est proprius, ut quando ipsi permittitur sui juris esse, quod fit in concretorum simplici dissolutione, semper sub cinerea, aut certe ad albedinem declinante, forma compareat. Observent modo qui de hoc mucò dubitant, quod tam in regno vegetabili quam animali undique adsit, situ corruptos panes, muscum in lignis fatiscentibus, ligna ipsa humi putrescentia, carnes mucescentes & imo, ne quid dissimulemus, pus ex ulceribus profluens. Ast! quando major mucì supra memorati confluxus & copia, quam subactionis in Ventriculo tempore? Mittit illum caput, mandant fauces, stillat Oesophagus, Ventriculus ipse sibi ipsius quantitatem ex parietibus suis instillari gaudet, &c. cum hoc se sociat qui ex alimentis sub prælo Subactionis discontinuatis libertati vindicatur. Majorem jam liquidorum partem Mucosa hæc constituunt

tuunt. Viscofo ergo & mucido pallio fuo reliqua contenta involvunt, quæ cineraceum veftitum inde referunt. Quibus hæ noſtræ pacis conditiones non arrident, hos, ut breves fimus, ablegandos eſſe judicamus ad molas papyraceas, ut videant, quomodo inter lintea diverſi coloris, alveis incluſa, conveniat; nec enim horum productum, niſi homogeneous, apparet. Quibus autem inter diſſentientes mite ac tractabile ingenium, hos admodum in ſententia noſtra confirmari poſſe confitemur, ſi ad imitationem *Langii in Oper. Medic. part. I. p. 84.* Veficæ bubulæ, prævia tamen comminutione, maſticationi analoga, incluſerint panem, aquam, olera, & affuſo potulento quodam, ſive aqua, ſive vinum, ſive cereviſia fuerit perinde eſt, illam vinculo probe conſtrictam manibus per tempus non adeo longum pinſendo agitaverint. Obſervabunt, citra aliam ſubſidiariam operam, incluſa abiſſe in pultem, qualem chymus ab ventriculi actione refert.

§. VII. Progredimur ad æthiologiam Problematis non minus vexati, & quod vix ullus auſus fuit citra Facultatis vel Spirituum allegationem ſolvere; quamvis undique Petitio principii obſtiterit. Relatum illud à nobis eſt in *Cap. II. p. 8.* ac huc redit, quod *negotium chyliſicationis diverſa fata experiatur pro modulo Affectuum qui illo tempore regnant, quo alimenta in ventriculo detinentur.* Obſervamus hanc differentiam ab animi indole dependentem, non magis in Ventriculi actione conſpicuam eſſe, quam in reliquis actionibus microcosmicis, ad vitæ perennitatem pertinentibus. Haud abhinc aliam excogitandam eſſe rationem judicamus, ac quam inſimul omnis illa differentia admittit. Repoſita vero hæc eſt in majori vel minori cura quam fui corporis ergo Principium Vitale habet, & quam moderat major vel minor utilitas, (vera an ficta ſit? jam non inqviremus) quam ex objectis ſperat. Objecta grata ſi fuerint, cum horum admiſſione, nil magis convenit, quam ut humoribus in corpore liberior acceſſus undique pateat. Teſtimonio ſunt color faciei vividior, pulſusve arteriarum intenſior; ſi Eadem fuerint ingrata, averſionem illorundem excipit

pit fluidorum in corpore segnities, facies ergo triftis, pallida pulfus vero parvus, tardus ac languidus. Varietas hæc quæ aliquando per momenta obtinet, non alio instrumento perficitur quam partium fibrofarum, Cor & fibi focios mufculos, componentium, intenſiori motu aut apparatu debiliori. Idem de ciborum ſubactione in ventriculo, reſpectu diverſæ indolis animæ, ſtatuendum. Quando animus gaudet, tempore illo, quo ventriculi languor tædium parare poſſit, acceleratur motus ventriculi proprius, ut hoc arceatur; ſin animus demiffus, ſub totius œconomix Vitalis langvore, langvent & hæ fibræ; tardius vero citatæ, tardioſum effectum inferunt.

§. VIII. Quæ adhuc afferri poſſent Problemata, ad evincendum modum Subactionis præ omnium aliis appropriatum magis eſſe & dignum ut illi ſubſcribamus, v. g. *quare Ventriculus in Bibacibus magis quam Comedonibus extendatur? Quare ex inedia protracta in arctius ſpatium coeat? Quare pro rugarum majori vel minori apparatu, ciborum diſcontinuatio quoque variet?* &c. ſtudio omittimus, tum ut Lectori otium relinquamus, quo ipſe in his ſe exercendo veritatem allatorum intelligat; quum, quia ex facta ſuperiorum Problematum reſolutione ſponte fluunt quæ addi poſſint; ne videamur Volumen loco Diſputationis conſcribere, merito ab illis nos revocari patimur.

CAPUT V.

Dubia quædam ſolvit

§. I.

Ela præviſa, ajunt, minus nocere; Tentabimus ergo occurrere dubiis quæ huic noſtræ Comparationi formari poſſe intelligimus. Exſpectamus vero illa magis ab His quos vel præconceptæ opiniones, vel nudæ ſpeculationes, delectant, quam quibus animus eſt, quo intime agnoſcant modos rerum, linquere pauliſper, quam deperiunt

periunt Philosophiam & allatorum examen, Organismo Mechanismum semper manucente, instituere.

§. II. *Novam*, Nonnulli appellabunt, *hanc Hypothesin*, *expli-
care velle Chylificationis modum per modum Subactionis*; jam satis se
exercuisse *Antecessores*, ut *Methodum* invenirent in qua acquiesce-
rent; *Notioni Fermentationis*, pro classica habende, esse subscri-
bendum; *Novas Sententias* confundere magis quam instruere; *Metu-
endum* esse, ne penitus *Scientia*, tam gratiosa ac *Medica* est, corruat,
dum *Quivis* circa *Fundamenta* quedam moliatur; Nisi tandem de *For-
mula Concordiæ*, qua *Theologi* se norunt constringere, inter *Medicos*
quoque conveniat. Lubenter & ultro confitemur, non ex
Africa tot nova expectari posse, quam *Studium Medicum* &
protulit & quotidie profert; ut abhinc non parum *Scommat-
um Ars*, cæteroquin fida & necessaria, inde retulerit; nec libera
esse possit, quin *Relationes Publicæ*, de illius incertitudine, a-
liquando moneant. Ast! an ipsius *Artis culpa*? an non ipso-
rum, qui, dum ejus *Amasios* se profitentur, *Artem Medicam* pro
Prostibula habent, quæ cujuscunque *Philosophi* ictus debeat
absorbere? Aurea illa regula, *Medicus Philosophus*, ἰσὸς θεός: fer-
reos peperit *Medicos*, qui, quam didicerunt *Philosophiam*, ad
hujus modulum volunt *medicam scientiam*, velit nolit, in-
cedere & saltare debere. *Formulam Concordiæ* *Summus & Sa-
pientissimus CREATOR* *Medicis* tradidit digito suo omni-
potente conscriptam, quando *Corpus humanum* tam concinne
tam congrue construxit, ut, qui vel solam *amicitiam*, qua *Mem-
bra & Viscera Corporis humani* inter se vivunt, qua hoc *Viscus*
supplet illius defectum, alterum subvenit hujus necessitatibus,
velit ruminari, per totam vitam habeat, in quo se oblectando
exerceat. Huic qui devote subscribunt, qui ad illius normam
loquuntur, seposita omni novaturiendi vel gloriæ propriæ vana
cupidine, non erunt tam discordes, sed *Seges* tot contentio-
num huc usque nimis fertilis, quamvis sterilem *avenam loli-
umque* ferat, marcida corruet. Si quid novi nostræ huic *Me-
ditationi* inest (conf. §. 3.) in hoc omne erit collocatum, ut mone-
amus, ex illis, quæ unusquisq; in se ipso observat & in aliis constanter
fuisse observata certe novit, quam distinctus conceptus fluat, de *Modo*
Chylificationis.

§. III. Ceu vero Judicia variare solent; non deerunt qui nostrum laborem referent *ad obsoletos*, & jam dudum vixisse affirmabunt, qui huc collimaverint, in explicanda Chylificatione; nec ergo quid novi afferre. Non est ut cum His ferram altercationis trahamus, qui in Præfatione jamdum Alios sumus adhortati, ut, latentem sub densa opinionum caligine veritatem, in lucem proferre nobiscum allaborent: Plauderemus quoque si consentirent Illi, οἱ δοκῶντες εὐλογοῦναι. Hoc tamen Nobis concefferint, speramus, *Vestigia Antecessorum* huc contendentium, aut, ut scapham scapham dicamus, vestigia unius Erasistrati fuisse à Successoribus in hunc usque diem, quantum nobis constat, aut inversa, aut spreta, aut pro minus sufficientibus habita, quæ Aliquem possent in veritatem actionis Ventriculi ducere. Ipsa Crudelitas memoratum Virum (qui vixit Seculo ante Natum Christum) informaverat, ut cum incidendo nocentes homines, à Regibus ex carcere acceptos, confideraret, etiamnum spiritu remeante, ea, quæ Natura antea clausisset eorumque posituram, figuram, durti-tem, mollitiem &c. ac conspiceret Ventriculi motum ab assumptis cibis, hunc motum alios docuerit & monuerit Ventriculum περισάλλειν, hinc concluderet tali motu cibos in ventre, ceu attritione, solvi. Doctrina hæc deferebatur ad Galenum, (qui vixit seculo II. à Christo nato) sed quia Philosophia, qua jam imbutus erat, omnes Actiones in corpore tribuebat Facultatibus, & vero Hippocratis sententia de Coctione ciborum æque invaluerat, simplex hoc assertum de motu peristaltico, fuit in περισταλτικὴν κίνησιν mutata, sive motum circumpressivum, Scholæve Medicæ istam non differre voluerunt à δυνάμει καθεκτικῇ i.e. Facultate retentrice. Observare hinc quoque est quod Verba Galeni de Us. part. Lib. IV. cap. 7. Ventriculum συναγαγεῖν πανταχόθεν καὶ συναείρειν, καὶ περισέλλειν τοῖς ἐνυπάρχουσιν in se clera & quæ sapiunt doctrinam Erasistrati, Interpretes, Philosophia illius Ævi occæcati, de Coctione acceperint. Occidit hinc ea de motu Ventriculi Sententia, & huic Lebetis mansit officium, qui circumcirca Visceribus, ut sibi calor constaret, vallatus, contineret, quæ in ipso concoquerentur, Alimenta. Abhinc quoque est, quamvis nonnulli Galeni Sectatores voces

has *περυσέλλαν, περυσανηκῶς κινεῖσθαι*, servaverint, his significaverint solum *complexum Ventriculi* & hujus *stricturam in cibos*. Quo magis vero ad nostra tempora perventum, eo minus de motu Ventriculi fuit cogitatum. Doctrinæ de *Fermentatione*, cui tribuebatur Chylificatio, omnino hic motus obstabat; illa enim quietem vasis desiderat, in qua obtinere debet. *Extractionem*, quam Alii eligebant in explicando negotio Chylificationis, in Vase quieto melius obtinere, pariter in confesso erat. Paucissimi Recentiorum ad Motum illum denuo attendentes, aut conferre dixerunt successivam illius contractionem ad expellendum Chylum è Ventriculo; vid. *Zypæus in Fundam. Med. Part. II. cap. 3. Art. 3. Wedelius Physiol. Med. Sect. III. cap. 10. Lister. de humor. c. 18.* aut voluerunt adjuvantem solum causam esse, cui tamen ipsi *Lympha stomachalis*, sive Fermentum Ventriculi, longe sit præferendum. vid. *Luc. Anton. Portius in Opuscul. var. Neapol. 1701. edit. Major in disp. de Ærumn. Gigant. Ortlob. in Hist. part. p. 47. Berg. de Nat. Hum. Cap. VII. p. 123. Lang. Oper. Medic. Part. I. p. 88.* Quæ ex Recentioribus *Peyerus, Leuenhokius & Pitkäräius* de illo sentiant, comperire huc usque nobis haud licuit, præter quod illos tanquam *Erasmistratis* novos Discipulos alleget *Langius l. c.* Quando præterea res ipsa loquitur, Physiologos recentiores ne quidem Observationibus undique obviis & cum studio consignatis (v. gr. *Pisces minores ab aliis rapacibus deglutitos, qua hærent in stomacho, quoad exteriorem superficiem, id est, squamas, prius resolvi & posthac demum quoad interiora; quod Moneta à Gallo gallinaceo deglutita, solum quoad externam faciem, qua stomachi tunicis tangi potuit, fuerit detrita, (vid. Thom. Corn. Consentinus in Progymn. VI. p. 225.) quod Rana à Serpentibus deglutita, qua parte ventriculo fuerint immersa una cum portione officuli in liquamen resoluta, (vid. Brunerus Diatr. de Lymph. & us. Pancr. cap. 4.) potuisse induci, ut, relicta de fermenti activitate hypothese, ad motum ventriculi hujusque vires in subigendo respexerint; largientur nobis Omnes, si dixerimus, nos Actionem, pro derelicto habitam, ad Animum revocando & demonstrando, quam modus Subactionis hic valeat, non penitus nihil novi egisse.*

§. IV. Nec tamen plura de istis meminerimus. Devolvimur ad Dubium quod sententiam allatam de motu ventriculi subactorio si non penitus conculcare, infringere tamen, videri possit; *dum prius tot forent læsiones Ventriculi expectanda, quot Submissiones laterum ejus, quam Subactio obtineat, præsertim si duriora quædam assumpta fuerint.* Quod vero non modo ossa vel Nuclei fructuum concreantur huic alimentorum Receptaculo, sed aciculæ, clavi ferrei, acus ænea, &c. aliquando intraverint, legere est in Observationibus: citra vel adeo insignem noxam in hoc Viscere, vel Sanitatis grave detrimentum. Habent quidem, fatemur, qui pro Coctione, vel Fermentatione, vel Emulsionem, vel Extractione faciunt, ad modum Chylificationis determinandum, ut hîc se exerceant: Nobis facile est intelligere quare non lædant? quia modo dicta, gravitate sua, ventriculi fundum magis petunt, nec laterum collisioni adeo exposita sunt, quam in ore dentibus probe contrita & in liquamen fluidius solubilia. Accedit Mucus & ab hoc oriunda lævitas in interna Ventriculi superficie, qua eliditur læsio, ab acumine memoratarum rerum, expectanda. Huc respexisse etiam videntur, qui, à deglutitis istis rebus in consilium vocati, commendarunt Decocta glutinosa. Nec tamen æque Observationes defunt, Deglutitionem istarum rerum gravissima mala esse infecuta: v. g. dolores acutissimos, ulcera Ventriculi diuturna, imo perforationes Ventriculi. Citius tamen hoc, si gravior Ventriculi concussio à Laboribus gravioribus, vel ipsa Inversio à datis Vomitoriis, ut iterum excludantur, fuerit suscepta & hinc allisio Laterum fuerit inevitabilis.

§. V. Ex modo allatis pariter constat, quid valeat Horum objectio, *qui minus commode motum Ventriculi ad modum Subactionis describi posse instabunt, quod ad Subactionem impetuosius requiratur motus, ast in Ventriculo motus sit admodum placidus & ad lumbricorum gressum blande compositus?* Nam manet citra hæsitacionem verum, variare illum impetum pro necessitate rerum subigendarum. Nec farina in panem pilo cogitur; nec ad lintea in papyrum redigenda manus sufficiunt. Sicubi Masticatio in ore, quod suarum partium est, expleverit, nec dimiserit

miserit Cibos citra concisionem, diffractionem, contusionem^a pro horum qualitate, necessariam, memorato illo Motu peristaltico proprio, & adventitio illo jugi, Subactio illa juxta, quamvis leniter, absolvitur. Nec vero est, ut multis moneamus, quid blandus Motus, modo continuetur, in corpora compacta valeat. Videre enim est in cælatis manubriis cultrorum quæ digitorum contactus levat: item in cochlearibus argenteis, quibus juscula capimus, quam Labiorum usu consumantur.

§. V. Supereft ut audiamus & hos, *Qui, quam videantur bene sentire de motu Ventriculi, nec tamen huic soli tribui posse monebunt Ciborum traditorum reductionem in liquamen; Alios ergo Operationum modos illi esse jungendos; Non frustra Salivam tam sollicitè cibis misceri in ore hosq; comitari in Ventriculum, ac quod illi debeantur vires egregiæ in negotio Chylificationis, ex quo etiam titulum Fermenti, Menstrui animalis, solventis Catholici obtinuerit &c.* Non est, quin inter nos conveniat: modo patienter ferent, ut præmittamus, quæ sentiamus de combinatione talismodi Comparationum. Binas scaturigines illius observamus. *Altera est innata, intimius Actiones intelligendi, Lubido, quæ laude sua adeo non privanda, ut omnibus potius sit deprædicanda, quandoquidem confert ad Hunc deamandum, qui Hominem intelligere voluit.* At, ceu morbum à Peccato contraxit, quidquid in homine est, Lubido illa intelligendi, jam non amat actiones nosse, quo simplici modo fiunt, *Denn das Fâme gar zu einfältig heraus* / sed inquirere annon quid contineant sublimioris Philosophiæ, & quod splendorem majorem illis addere possit? Quandoquidem vero in illis reperire talia non licuit, ex aliis Disciplinis Copiæ sunt conscriptæ, quæ oppugnando illam Simplicitatem, aut veteres migrare jusserunt de Actionibus illis conceptus, aut tam peregrino vestitu hos induxerunt, ut dignoscere illos, nec olim familiarissimo, amplius liceat. *Altera est Matrimonium Medicinæ cum Chymia.* Ab illo enim tempore, quo hæc Ancilla Medicinæ nupsit, Dominæ instar disposuit de omnibus rebus medicis, nec quidquam voluit in Microcosmo fieri, cujus vel non sit Autor; vel in quo non

novum

novam consilium suggerat; vel si aliter nequit, Testationem contrariæ Voluntatis interponat. An vero Creaturam decet, qua simplici methodo sapientissimus *Fabricator* voluit in contextu Corporis humani & hujus conservatione incedere, suis additamentis, quia hæc speciosiores illam reddere videntur, succurrere, aut quovis alio modo offundere tenebras, ne Simplicitas conspiceretur? Veritatem jam Antiqui dixerunt, quod nuda esset, minus placere. Habet simplex Artificium, quo Actiones Microcosmicæ fiunt, tantam Sapientiam in se reconditam, ut qui illas, relegata modo vana inclarescendi gloria, sancte contemplantur, dubitet, an rimari, vel mirari istas magis debeat! Parili modo se habet Modus Subactionis in Ventriculo. Nulla necessitas jubet subvenire illi per modum *Fermentationis*, *Extractionis*, *Coctionis*, *Putrefactionis* &c. aut omnium simul; quandoquidem omnia Phænomena satis congrue ex illo solo fluunt. *Salivæ* accessum (ceu in antecedentibus retulimus) necessarium in Masticatione, imo in Ventriculo & in ipso sanguine gratum ultro confitemur; At, Proxenetæ est, qui Hospites non modo in ostio recipit, sed ut his cum Ventriculo non modo sed & cum Sanguine conveniat, suaviter curat. Sigillum confert, ut, quæ ex regno vegetabili cedere debent in nutrimentum Animalis, hunc finem obtineant. Qualem vero (si Chymiam velis) quam saponariam in illa quæ siveris virtutem, qua, cibus sub motu ventriculi discontinuatur, Harmonia paratur, ut oleosis cum aqueis sit firmitus Connubium? Ceu ergo Modus Subactionis ad ciborum in Ventriculo Metamorphosin clare & distincte intelligendam sufficit, pariter, quæ de illo hæcenus allata sunt, sufficiant.

Επίμετρον.

Dum Colophonem imponimus his nostris Meditationibus de Subactione, legimus in Act. Eruditor. A. 1713. p. 556. fieri mentionem *D. Hecqueti*, Medici Parisiensis, item ib. A. 1714. p. 477. Scoti *Pitkarnii*, quorum ille simplici *Triturationi*, hic *Digestioni*, alimentorum in ventre dissolutionem tribuat, uterque tamen efficaciam motus Ventriculi illam adscribat. Gratulabimur ergo nobis, si quando Tractatus ipsos evolvendo nos confirmari in nostra sententia comperiemus.

